

Kultuur ON KEVAD

TEKST: VALVE RAUDNASK FOTO: ELUKIRJA ARHIIV

Kuid söögitoas on juba valmis tee. Pikk-pikk laud ja hapupiim ja hall eesti leib – sepik.”

See on viiv, silmapilk vürst Sergei Mihhailovitš Volkonski lapsepõlvest Keila-Joal. Kes veel pole lugenud tema mälestusteraamatut „Kodumaa”, tehke seda kindlasti! Tehke seda, et saaksite osa vürsti armastusest tema lapsepõlvemaa Keila-Joa vastu. Lugege ka sellepärast, et Peeter Volkonski on oma vanavanaonu raamatu nii hästi tõlkinud, nagu oleks see eesti keeles kirjutatud. Lugege eriti aga sellepärast, et osa saada inimese eluhoiakust, kes on kasvanud keskkonnas, kus põlvest põlve on hoolitud väärikusest ja saadud hea haridus.

„Mitte näha praegu Eduri lavastatud ballette on sama, kui omal ajal oleks Georg Ots kuulmata jäänud.”

Stoppardi kolmeosalisest näidendist „Utopia rannik” on kõige enam jäänud kõrvu küsimus: „Mis on sellel pildil valesti?” Õieti pani selle lause kõlama näitleja Mari-Liis Lill oma loomeliitude aastapäevakõnes Toompeal.

Kui läksin triloogia esimest osa vaatama, mõtlesin, kes seal saalis küll on. Minu põlvkond, 70-aastased ja vanemad, õppis Herzenit, Belinskit ja teisi vene 19. sajandi mässavaid intellektuaale koolis veerandite viisi. Miks peaks see nooremalt seltskonda huvitama? Stoppard on muidugi väga hinnatud näitekirjanik. Aga teema ise?

Minu suureks üllatuseks oli saal noori täis ja jälle ei saa Linnateatrisse mingi valemiga pileteid. Sealjuures oli saalis esimesest stseenist viimaseni pingeline vaikus. Jälle tuli rõõmustada, et kultuur kõnetab nii vana, eelteadmistega inimest kui noort värsket pead. Ja ei tule maailmas aega, kus haritlasel poleks põhjust küsida, mis on pildil valesti. Õieti on haritlase püha kohus seda teha. Usun, et kolm osa „Utopia rannikut”, mis Draamateatri, Linnateatri, Vanemuise ja Ugala ühisjõul on valmis saanud, tähendab üht ülikooliaastat nii näitlejatele kui meie publikule.

Kes pole lugenud Volkonskit ega saanud teatripiletit, on ehk siiski näinud filmi „Mandariinid”. Sõdagi ei suuda tappa inimese hinge, kui see tal olemas on. Lembit Ulfsaki vapustavalt hästi mängitud peategelane tuletas mulle meelde Juhana Peeglit. Noore mehena läbielatud

sõjajõhkruksed ei suutnud Juhana Peegli hinge kalgiks muuta. Tema elutöö kinnitas, et ta polnud kaotanud lootust: ehk annab maailma natukegi mõistlikumaks muuta. Juhana Peegel püüdis meid ülikoolis õpetada ajakirjanikeks, kes aitavad inimestel elada ja kelle suurim rõõm pole ärapanemine ega rahva lollitamine „selgelnägemisega”.

Kuidas rääkida kultuurist ja mitte sõnagi öelda aasta lõpus kirgi kütnud Sirbi-saaga kohta? Mind ärritas väga jutt Sirbi tiraažist. Miks haritlastest pensionärid ei telli Sirpi, Akadeemiat ja Loomingut? Miks nad panevad end raamatukogus lugemisjärjekorda, et saada Juhana Viidingu või Valdo Pandi elulooraamatut? Ühte ja sama Sirpi, Maalehte, Elukirja, ühte ja sama raamatut loeb mitte üks raamatukogus mitu lugejat, vaid neid antakse edasi ka perest peresse, sõbrannalt sõbrannale. Muidugi tähendab see toimetustele ja kirjastustele vähem raha, aga 300-eurose pensioniga ei saa endale isiklikku lehte ja raamatut nii väga lubada.

Sirbi-saaga puhul oli rõõmustav see, et tehakse ikka vahet küll edukirjanduse ja väärtkirjanduse ning nende autorite vahel. Tsiteerigem Victor Hugod: „Edu on iseenesest küllalt jätk. Inimesi petab ta võlts sarnasus talendiga.” Pisut ülepakutult ülev, aga tõde sees.

Oi, ühe olulise kultuuriasja oleksin peaaegu unustanud! Kui on vähegi võimalust, minge tingimata Estoniasse „Bajadeeri” vaatama. Toomas Edur on Estonia balletiga imet teinud. Kinnitan: mitte näha praegu Eduri lavastatud ballette on sama, kui omal ajal oleks Georg Ots kuulmata jäänud.

Estoniasse tasub juba ka sellepärast minna, et ütlus „Teater algab garderoobist” on siin väga omal kohal. Kogu teenindaval personalil on seljas eestlase heale maitsele vastav vormiriietus ja riidehoid töötab nagu õlitatult. Kallis külaline, ära sinagi teatrisse teksastega mine! Ja teie, kes te laval olete, jätke ropendamine! Palun vabandust, aga ropendamine võrdub kõhutuulega ja tekitab vaid piinlikkust. See etteheide käib mitte Estonia, vaid minu lemmikteatri NO99 kohta. Ja veel üks sisuväline küsimus: kuhu panna järjest suuremaks muutuvad kavad? Kas teatrikott tuleks asendada teatrikohvriga? Räägin siin tõesti ainult kava formaadist, sisu võiks veel paksem olla.

Kultuur julgustab ja rõõmustab. Kultuur on haljas, parim osa temast igihaljas. Kultuur on kevad. ■